

v

tmá

vej

ko

more

Susan Faludi
V tmavej komore

Preklad Lucia Halová

INAQUE

SUSAN FALUDI

V TMAVEJ KOMORE

Ďakujeme vám, že ste si kúpili túto knižku,
lebo dobré príbehy žijú vtedy, keď ich čítame.

Kniha, ktorú držíte v rukách, vyšla aj
vďaka nášmu spojeniu s 582, s. r. o.

SUSAN FALUDI V TMAVEJ KOMORE

COPYRIGHT © 2016 BY SUSAN FALUDI

Slovak translation rights arranged with Melanie Jackson Agency, LLC
through Kristin Olson Literary Agency, s. r. o.

TRANSLATION © LUCIA HALOVÁ 2018

REDAKCIA A KOREKTÚRY MARTINA KUBEALAKOVÁ

OBÁLKA © BARBORA ŠAJGALÍKOVÁ

FOTO NA OBÁLKE © MIRKO REICHLIN (PHOTOCASE.DE)

SLOVAK EDITION © INAQUE 2018

ISBN 978-80-89737-77-2

ISBN E-BOOK 978-80-89737-78-9

SUSAN FALUDI

V TMAVEJ KOMORE

**Z ANGLICKÉHO ORIGINÁLU
PRELOŽILA LUCIA HALOVÁ**

**INAQUE
2018**

Grünbergerovcom zo Spišského Podhradia
a Friedmanovcom z Košíc, ich deťom a deťom ich detí,
rodine, ktorú som našla a ktorá našla mňa.

Myslelo na to, ako ním pohrdali, ako sa mu posmievali, no teraz od všadiaľ počúvalo, že je tým najkrajším vtákom zo všetkých krásnych vtákov. Orgován k nemu skláňal konáriky, až celkom dolu k vode. Slnko svietilo tak jasno a teplučko. Postrapatilo si perie, zdvihlo ladný krk a z hĺbky srdca mu tryskala radosť. „Keď som bolo škaredým káčatkom, ani sa mi nesnívalo o toľkom šťastí.“

Hans Christian Andersen: *Škaredé káčatko*

Identifikujeme sa s tým, ako navonok vyzeráme – stal sa z toho inštinkt, starý zvyk. Môj obraz, ja, ktoré je vidieť, som ja.

D. H. Lawrence: *Umenie a morálka*

Kedysi dávno
udial sa takýto podvod:
Vlk oblečený vo volánikoch
ako nejaký transvestita.
Ale to už predbieham.

Anne Sexton: *Červená čiapočka*

PREDSLOV |

HONBA

V lete 2004 som sa vydala skúmať niekoho, koho sotva poznám – svojho otca. Na počiatku tohto projektu bol pocit krivdy u dcéry, ktorej zo života ušiel rodič. Hnala som sa za ulievacom a prešibaným podfukárom, ktorý sa vyvliekol z toľkých vecí: záväzkov, citov, viny, ľútosti. Chystala som si obžalobu, zbierala dôkazy a fakty na súdny proces. Ibaže kdesi cestou sa zo žalobcu stal svedok.

Objekt môjho pozorovania bolo ťažko uchopiť. Môj otec sa počas svojho života veľakrát úplne zmenil, prijal celú kopu rôznych identít. „Som Maďaaar,“ hrdil sa s prízvukom, ktorý prežil všetky jeho premeny. „Viem výborne faaalšovať.“ Kiežby to bolo také jednoduché.

„Napíš o mojom živote,“ požiadal ma v roku 2004, vlastne ma skôr vyzval, či si na to trúfnem. Mal však dosť nejasnú predstavu: „Niečo na štýl Hansa Christiana Andersena,“ vyjadril sa o čosi neskôr k nášmu pokusu o biografiu. „Andersen vo svojich rozprávkach písal o skutočných veciach, len ich zaobalil do fantázie.“ Nuž, môj štýl to nie je. Výzvu som však prijala – z pomsty a z iných, vlastných dôvodov.

Napriek tomu, že sa otec snažil so mnou zblížiť sa, naďalej zostával neprístupný. Naša spolupráca zväčša pripomínala hru na mačku a myš, a zvyčajne vyhrala myš. Otec bol majstrom únikov ako jeho maďarský krajan Houdini. Ja som ho však nahánala ďalej. Vytvorila som jednočlennú skupinu na výprave do tajných skryš za mnohými otcovými osobnosťami. Mala som v pláne napísať o ňom knihu. Až v lete 2015, keď som sa konečne prepracovala cez kopu návrhov a odovzdala rukopis, som si uvedomila, že ju vlastne píšem nielen o ňom, ale aj pre neho, pretože aspoň v predstavách som otca považovala za prvého čitateľa, so všetkou veľkorysostou a nepriateľstvom, ktoré táto predstava v sebe nesie. Bol to zložitý dar.

„Sú tam aj veci, ktoré neprijmeš ľahko,“ varovala som ho na jeseň 2014, keď som mu zavolala, že už mám hotový koncept. Obrnila som sa, aby som zniesla jeho odpoveď. Otec, ktorý sa ako fotograf vypracoval úpravou fotografií a ktorý celý život zasvätil úprave seba, by určite nezniesol, aby som ho zobrazila bez príkras.

„Aaale,“ povedal po chvíli ticha. „Páči sa mi to. Vieš o mojom živote viac ako ja.“ Aspoň raz vyzeral spokojný, že ho zachytili, hoci len na popísaných stranách.

PRVÁ ČASŤ |

NÁVRATY A ODCHODY

Raz popoludní som bola vo svojej pracovni doma v Portlande v Oregone a ukladala som do škatúl poznámky k svojmu predchádzajúcemu rukopisu: knihe o mužnosti. Na stene pred mnou visela zarámovaná čiernobiela fotografia, čo som si nedávno kúpila, a na nej bývalý vojak americkej armády Malcolm Hartwell. Tá fotka bola súčasťou výstavy na tému: „Čo znamená byť mužom?“ Fotografované objekty mali vytvoriť vizuálnu odpoveď a napísať k nej nejaký komentár. Hartwell, robustný chlap v traktorkách a teplákoch, pózuje pred svojím Dodgeom Aspen ako modelka: ruku v rukavici má na objemnom boku, nohy prekrížené, členok cez členok. Pod obrázkom je jeho rukou napísaný komentár aj s milou gramatickou chybou: „*Muž sa nemôže spojiť zo svojov ženskou stránkou.*“ Obrátila som sa od krabíc, že si skontrolujem e-mail, a v schránke ma čakala nová správa:

Komu: Susan C. Faludi

Dátum: 7. 7. 2004

Predmet: Zmeny

E-mail od otca.

„Milá Susan,“ stálo na začiatku, „mám pre teba zaujímavé novinky. Uvedomil som si, že ma už nebaví hrať sa na toho agresívneho chlapa, ktorým som vo svojom vnútri nikdy nebol.“

Tento oznam ma až tak neprekvapil, nebola som jediná, koho môj otec kontaktoval s novinkami o svojom znovuzrodení. Istému príbuznému, ktorý sa s ním nevidel celé roky, nedávno telefonoval a nadával na pobyt v nemocnici, na návštevu Thajska. Tomu telefonátu predchádzal absolútne nečakaný e-mail s pripojenou fotkou – otec v rázsoche stromu v belasej košeli s krátkymi rukávmi, ktorá vyzerá skôr ako blúzka. Na golieri nenápadný volánik. Fotka sa volala „Stefánie“. V na-

sledujúcim telefonáte to otec stručne zhrnul: „Stefánie je už realitou.“

E-mail, v ktorom mi to oznamoval, bol podobne strohý. Jedno sa teda nezmenilo. Môj otec fotograf naďalej uprednostňuje obraz pred slovami. K správe bolo pripojených niekoľko momentiek.

Na prvej stojí v nemocničnom vestibule v tenučkej blúzke bez rukávov a červenej sukni s dvoma ďalšími „dievčatami po operácii“ (ako sama píše), ktoré tiež prešli, ako to nazvala, „Premenou“. Otca drží za lakeť thajská sestrička v uniforme. „Po operácii som vyzerala unavene,“ píše. Ďalšie fotky pochádzali pred operácie. Na jednej otec pózuje v hájiku v henovo červenej parochni s ofinou a tej istej blúzke s nariaseným golierom. Popis: „Stefánie vo viedenskej záhrade“ Je to záhrada vily rakúsko-uhorskej cisárovnej. Otec bol dlhé roky fanúšikom stredoeurópskych panovníkov, predovšetkým cisárovnej Alžbety – Sissi – manželky cisára Františka Jozefa, známej ako „strážny anjel Maďarska“. Na tretej má otec platinovo plavú parochňu, vlasy po pleciah v štýle päťdesiatych rokov, bielu blúzku s volánikmi, ďalšiu červenú sukňu so vzorom bielych ľalií a biele sandále na opätku, z ktorých vykúkajú nalakované nechty. Na poslednej fotke „Na výlete v Rakúsku“ stojí pred karavanom Volkswagen v turistických topánkach, rifľovej sukni a parochni s pážacím strihom, na krku má uviazanú bodkovanú šatku. Pózuje s rukou vbok, nohy v pančuchách prekrížené, členok cez členok. Pozrela som na fotku na stene: „Muž sa nemôže spojiť zo svojov ženskou stránkou.“

Na konci e-mailu bol podpis „S láskou od tvojho rodiča Stefánie“. Bola to prvá správa za dlhé roky, ktorú som od svojho „rodiča“ dostala.

S otcom som za posledné štvrtstoročie takmer neprehovorila. Ako malá som ho neznášala, neskôr som sa ho bála, a keď som bola v puberte, odišiel od nás – či skôr mama ho prinútila odísť v sprievode polície po tom, čo sa k nám už dlhšie správal dosť násilnícky. Bola som však presvedčená, že aj po takom dlhom odlúčení ho poznám aspoň natoľko, aby som prinajmenšom tušila, že má takéto sklony. Netušila som absolútne nič.

Keď som bola malá a bývali sme v „koloniálnom“ dome na

predmestí Yorktown Heights hodinu autom od Manhattanu, otec vždy presadzoval svoje mužské výsady. Správal sa ako neústupčivý, neoblomný a v poslednom roku nášho rodinného spolužitia aj ako násilnícky domáci tyran. Jedli sme to, čo chcel on, cestovali tam, kam chcel on, obliekali si to, čo nám prikázal. Všetky rozhodnutia okolo domácnosti, malé aj veľké, podliehali jeho schváleniu. Raz večer, keď mama predostrela, že by vzala prácu na skrátenej úväzok v miestnych novinách, dal jasne najavo svoje falokratické postoje, zmietol tanieru na zem, zreval: „Nie!“ a tresol päťou do stola. Pokiaľ mi pamäť siaha, vždy nám vládol ako panovačný patriarcha, arogantný a autokratický, no pre všetkých, ktorí ho poznali, predstavoval hotovú záhadu.

Kedysi bol aj nadšený športovec, mocný napriek útlej postave: chodil po horách, lozil po skalách a ľadovcoch, plavil sa, jazdil na koni a bicykloval na dlhé trate. Na všetko mal správnu výbavu: turistickú palicu s kovovým hrotom, bavorské nohavice po kolená, pletenú kuklu, horolezeckú výstroj, jachtársku čapicu, jazdecké rajtky. Pri mnohých jeho výpravách som ho sprevádzala, s nástupom puberty čoraz neochotnejšie – bola som druhý dôstojník na jeho lodi Klepper, ktorú sám postavil, bola som s ním na lane na jeho výpravách po svahoch Shawangunku, bola som druhá cyklistka na jeho ceste cez Alpy, pomáhala som mu stavať stan pri bivačovaní v pohorí Adirondack.

Všetko vyžadovalo nekonečné hodiny tréningu, cestovanie, spoločné prespávanie v stiesnených izbách. Ja si však na tieto výpravy takmer nespomínam. O čom sme sa zhovárali za dlhých zimných večerov, keď stan už stál, drevo na oheň bolo nazbierané a otec otvoril konzervy s proviantom švajčiarskym nožikom, ktorý nosil vždy pri sebe? Potláčam azda všetky tie dôverné rozhovory medzi otcom a dcérou alebo k nim nikdy nedošlo? Rok za rokom, od jazera Mohonk po jazero Lugano, od Apalačských vrchov po Zermatt sme chodili a plavili sa, zlaňovali a šliapali do pedálov. A predsa mi po celý čas neukázal svoje skutočné ja. Akoby bol v utajení, schovaný za múrom, čo si sám vybudoval, akoby všetko pozoroval spoza jednosmerného zrkadla vo svojej hlave. A pre pubertiačku, zúfalo túžiacu po súkromí, to nebolo priateľské pozorovanie. Občas

som v ňom videla špióna, čo sa snaží zapadnúť do našej rodiny, odhodlaný urobiť všetko možné, aby ho neodhalili. Napriek tomu, ako agresívne presadzoval svoje dominantné postavenie, bol istým spôsobom neviditeľný. „Ako keby tu nikdy nežil,“ povedala mi mama po tej noci, keď od nás navždy odišiel po dvadsiatich rokoch manželstva.

Keď som mala štrnásť, teda dva roky pred tým, ako sa naši rozišli, začala som chodiť do študentského atletického družstva. V roku 1973 bol dievčenský šport absurdný pojem a stredoškolský tréner, ktorý v prvom rade trénoval chlapčenské družstvo, na svoje zverenkyne zvysoka kašlal. Zostavila som si vlastný tréningový plán: odchádzala som z domu pred svitaním a klusala som bočnými uličkami do Mohansického parku, udržiavanej rekreačnej oblasti, kde kedysi stála štátna psychiatrická liečebňa, a tam som si dala okruh po členitom teréne. Sama. Medzičasom som si obľúbila sólové športy.

Jedného augustového rána, keď som si v predsieni zaväzovala šnúrky na teniskách, zacítila som nepatrnú zmenu v povetrí, pokles tlaku vzduchu, ako keď sa blíži studený front alebo ako prodromálne hučanie v hlave, predchádzajúce migréne, ktoré mojej zmučenej dospievajúcej duši ohlasovali, že je nablízku otec. Zdráhavo som sa obrátila a zo šera od schodov vykročila jeho bledá, tenká postava. Mal na sebe bežecké šortky a tenisky.

Zastal na najnižšom schode a skúmal situáciu so zvláštnym odstupom, akoby sa díval cez kľúčovú dierku. Po chvíli vyhlásil: „Idem si zabehať aj ja,“ a tým svojím silným maďarským prízvukom natiahol posledné slovo, „jaaa“. V podstate mi to oznámil, nekompromisne. V hlave mi vyskočil kúsok akejsi básničky, bohviekde som ju počula:

*Včera na schodoch
som stretla muža, čo tam nebol.
Ani dnes tam nebol,
kiedy išiel preč.*

Vyšla som cez sieťované dvere, otec sa mi držal za päťami. Vonku bolo dusno. Na asfalte sa tvorili bubliny. Pukala som ich špičkou tenisky, kým sa otec rozhodoval, pozeral sa na sta-

rý karavan Volkswagen, potom na limetkovozelený Fiat, čo nedávno kúpil, vraj pre mamu. Mama nevedela šoférovať. „Taakže,“ ozval sa po chvíli. „Pôjdeme fiatkou.“

Celych päť minút sme sa viezli mlčky. Odbočil na parkovisko pri výskumnom stredisku IBM, jednu ulicu od miesta, kam sme mali namierené. Na všetkých značkách jasne stálo, že tam smú parkovať iba zamestnanci. Otec si ich nevšímal. Vyžíval sa v drobných porušovaniach pravidiel, tvrdil, že mu to „preeejde“. V rámci tejto záľuby poprehadzoval v miestnom nákupnom centre štítiky s cenami a kúpil si tak plynový varič o dvadsaťpäť dolárov lacnejšie.

„Zamkla si dvere?“ opýtal sa cestou cez parkovisko. Keď som odvetila, že áno, pochybovačne na mňa zazrel, zvrtol sa a vrátil sa skontrolovať auto. Odvrátenou stranou otcových prehreškov bola jeho posadnutosť bezpečnosťou.

Vybrali sme sa pešo cez firemný pozemok bez zelene k ceste číslo 202, hlavnej ulici, vedúcej popri severnej strane parku. Prekľučkovali sme pomedzi frčiace autá na druhú stranu, preliezli sme cez kovové zvodidlá a zoskočili do priehlbiny za nimi. „Tu sa to stalo,“ povedal. Často takto niečo vypustil, bez úvodu, akoby sme boli uprostred rozhovoru, čo zjavne prebiehal v jeho hlave. Pochopila som, aké „to“ mal na mysli: pred pár mesiacmi sa nejakí pubertiaci vracali uprostred noci z párty, prešli stopku na bulvári Strang a zrazili sa s iným autom. Obe vozidlá sa prevalili cez zvodidlá a skončili na streche. Nikto neprežil. Jednému pasažierovi odtrhlo hlavu. Otec nebol svedkom nehody, ale toho, čo nasledovalo vzápätí. Vtedy v noci mal pohotovosť na telefóne ako člen záchranky v Yorktown Heights.

Otcova horlivá dobrovoľnícka služba v miestnej záchranke sa vymykala jeho povahe, teda aspoň takej, akú som uňho poznala ja. Vyhybal sa komunitným akciám, celkovo sa stránil spoločenských stretnutí. Keď sme mali návštevu, otec buď sedel mlčky v kresle, alebo sa schoval za diaprojektor a premietal plné škatuľky diazpozitívov z našich turistických výprav, pomenoval každý vrch na každej snímke, rozprával o každučkej zákrate a odbočke na trase, až kým naši znudení hostia neušli do noci.

Služba v záchranke bola preňho „prácou, kde zaaachraňujem životy“. Tomu som takisto nerozumela. U nás v meste sa nič nedialo, a keď už niekto zavolať na 911, šlo väčšinou o typické nehody predmestia: mačka uviazla na strome, žena v domácnosti dostala úzkostný záchvat, občas u niekoho vyšľahli plamene zo sporáka. Nehoda v Mohansickom parku bola výnimkou, ale ani tam nebolo koho zachraňovať. Keď otec dorazil na miesto, polícia už zakrývala telá. Vodič sanitky chytil otca za ruku. „Steve, nepozerať sa tam,“ povedal mu. „Toto si nechceš pamätať.“ Nemal ani poňatia, aké hrôzy už mal otec v pamäti a ako veľmi sa ich snažil odtiaľ vymazať.

Miesto nehody sme nechali za nami a rozbehli sme sa po vydláždenom chodníku okolo prázdnych parkovacích miest k priestranstvu na pikniky. Trasa nás viedla okolo bejzbalových ihrísk a tenisových kurtov, potom obehla verejné kúpalisko (kde som v lete pracovala v stánku s občerstvením), pokračovala popri Mohansickom jazere a končila sa na dlhom úbočí. Pri rieke sme odbočili na úzky chodníček. Bežali sme za sebou, mlčky.

Na úbočí sa chodník rozšíril do spevnenej cestičky a mohli sme klusáť vedľa seba. Po chvíli stúpania pridala tempo, pridala som aj ja. Zrýchlil, zrýchlila som aj ja. Vyrázil vpred, ja tiež. Obaja sme už lapali po dychu. Pozrela som sa naňho, ale pohľad mi neopätoval. Bol červený ako rak a pokožka sa mu leskla od potu. Znovu pridala, hnal sa k neviditeľnej cieľovej páske. Celou cestou do kopca sme neprehovorili ani slovo. Na rovinke na konci stúpania som zúfalo túžila spomaliť. Zdvíhal sa mi žalúdok a zatmievalo sa mi pred očami. Otec sa zúrivo rozbehol, snažila som sa držať s ním krok. Keďže boli sedemdesiate roky, ráno pri behaní mi v hlave hrala pesnička *Som žena (počujte môj rev)*. No ani môj zápal pre ženskú rovnoprávnosť, ani moja mladosť a všetok tréning nedokázali poraziť jeho odhodlanie.

V tej chvíli z môjho otca čosi vyžarovalo, ale čo to bolo? Bola som svedkom surovej agresie alebo aspoň jej predstieranania? Súťažil s vlastnou dcérou alebo sa snažil predbehnúť niekoho iného či azda niečo? Takéto otázky som si v to ráno nekládla. Vtedy som sa snažila nepovracať sa. Spomínam si

však, čo mi v posledných minútach toho behu prebleslo myslou, hoci ma to ako nádejnú feministku sklamal: *Je ľahšie byť ženou*. S touto myšlienkou som spomalila. Otcov chrbát sa mi rýchlo vzdával.

V tých rokoch bol otec hotový ideál časopisu *Mechanika pre všetkých* – cez víkend doma večne niečo majstroval: televíznu skrinku, police na celú stenu až po strop, búdu a výbeh pre psa (pre Jáního, našu maďarskú vyžlu), krátkovlnné rádio, detské preliezačky, „japonské“ jazierko pre zlaté rybky s fontánkou. Po večeri sa vyparil z našej obývacej časti – v dome na predmestí sme mali obývačku spojenú s jedálňou do jednej miestnosti, navrhnutej tak, aby poskytovala naozaj minimum súkromia – a zišiel do pivnice, do svojej dielne Black & Decker. Keď som si robievala úlohy v izbe rovno nad ním, chvela sa mi dlážka, ako sa jeho ramenová kotúčová píla DeWalt zarezávala do dreva. Občas ma zavolať, aby som mu s niečím pomohla. Spolu sme poskladali náučný anatomický model, v tých časoch veľmi populárny, volal sa „Viditeľná žena“. Priesvitné plastové telo malo vyberateľné časti, kompletnú kostru, „všetky životne dôležité orgány“ a plastový stojan. Skoro celé moje detstvo stála v mojej izbe na toaletnom stolíku, ktorý tiež vyrobil otec – na kovovej konštrukcii bola drevená doska a na nej zriadená látka so vzorom ružových púčikov, prichytená nastreľovacou pištoľou.

V pivničnom kráľovstve otec navrhoval kulisy, aké chcel pre svoju rodinu. Mal tam stôl pod šijací stroj so zasúvateľným vrchom, čo vyrobil pre mamu (ktorá nerada šila). Mal tam model železnice, čo zaberala väčšiu časť miestnosti (s detailne vypracovanou škandinávskou krajinou s hrazdenými domami, obchodíkmi, kostolmi, s dedinčanmi, ktorí si nesú domov nákup či vešajú bielizeň na šnúru), a model plne vybavenej čerpacej stanice Mobil (s ručne maľovaným Pegasom v logu, funkčnými garážovými dverami a maličkým automatom na kolu). Jeho dve deti sa s nimi smeli hrať iba nanajvýš opatrne, keby niečo zlomili, koledovali si o hotovú tirádu. A potom tam mal jeden zo svojich extravagantnejších výtvorov, marionetové divadlo: skladalo sa z troch častí s červenými oponami, ktoré sa otvárali a zatvárali pomocou kladiek a povrazov, s dvoma vstavanými

markízami, kde sa ohlasoval najnovší program, a v zákulisí bol mostík, po ktorom sa pohyboval bábkar a divákovi nevidený potáhol za lanku. To bolo pre mňa. S otcom sme maľovali rozprávkové kulisy na veľké plátna. On vyberal výjavy: temný les, dom na lesnej čistine obkolesenej rozpadnutým kamenným múrikom, sporo osvetlená izba. A vybral aj obsadenie (drevené Pelhamove marionety z hračkárstva FAO Schwarz): poľovník, vlk, babička, Červená čiapočka. Robila som predstavenia pre brata a za lístky za pencu aj pre deti zo susedstva. Nespomínam si, či sa vôbec niekedy prišiel pozrieť aj otec.

„Idete navštíviť rodinu?“ opýtal sa ma spolusediaci v lietadle, práve sme prelietali nad Alpami. Bol to červenolící dôchodca zo stredozápadu a cestoval s manželkou na plavbu po Dunaji. Odvetila som áno a nastala nevyhnutná záplava otázok. Kým som rozmýšľala nad odpoveďami, sledovala som monitor nad hlavami cestujúcich, kde aerolinky Malév Air púšťali krátke animované filmy, aby nám spríjemnili let z Frankfurtu do Budapešti. Králik Buggs si vykračoval po obrazovke v bikinách a na opätkoch a úplne opantal Elmera Fudda, ktorému spadla sánka.

„Idem k príbuznému,“ povedala som napokon. K nemu či k nej, to sa ešte len uvidí.

V septembri 2004 som nastúpila na let do Budapešti. Bola to moja prvá cesta, odkedy sa tam otec pred pätnástimi rokmi presťahoval. Po páde komunizmu v roku 1989 Steven Faludi vyhlásil, že sa vracia do rodnej vlasti, a opustil život, ktorý si od polovice päťdesiatych rokov budoval v Spojených štátoch.

„To je milé,“ skonštatoval dôchodca na sedadle 16B. „Milé, že tam niekoho poznáte.“

Poznám? Osoba, ktorú som šla navštíviť, bola fantómom zo vzdalenej minulosti. Otcov život som vehementne ignorovala, odkedy sa naši v roku 1977 rozviedli a on sa presťahoval do podkrovného bytu na Manhattane, ktorý mu slúžil aj ako fotoateliér. Za tých pätnásť rokov som ho videla iba príležitostne: raz na promócií, raz na svadbe v rodine a raz, keď prechádzal cez Západné pobrežie, kde som práve vtedy bývala. Boli to krátke stretnutia a vždy sa schovával za hľadáčikom video-

kamery. Frustrovaný filmár, ktorý strávil väčšinu svojho profesionálneho života v tmavej komore, bol pevne rozhodnutý zachytiť, ako to sám nazýval, „rodinné obrázky“ rodiny, ktorú už nemal. Keď ho môj manžel požiadal, aby aspoň pri jedle odložil kameru, otec vybuchol a vzápätí urazene zmlkol. Mala som pocit, že taký bol vlastne vždy – nepreniknuteľný a zároveň prchký, čierna skrinka a rozbuška v jednom, striedavo duchom neprítomný a vtieravý.

Protestoval azda búrlivými psychologickými výkyvmi proti nesprávnej existencii, proti životu v úplnom rozpore so svojou vnútornou bytosťou, s najhlbšími základmi svojej identity? „Mohol by to byť prelom,“ nadhodil istý môj priateľ pár týždňov predtým, ako som nastúpila do lietadla. „Konečne uvidíš skutočného Stevena.“ Kto vie, čo to znamená, nikdy mi nebolo celkom jasné, čo vlastne znamená mať „identitu“, či už skutočnú, alebo nejakú inú.

V druhej triede lietadla Malév pokračovali Looney Tunes vlastnou verziou *Červenej čiapočky*. Vlk sa prezliekol za vílu sudičku, mal nadýchanú ružovú sukničku, baletné črievičky a šifónové krídla. Visel na lane zo stromu, trepotal krídelkami, predstieral, že lieta, a lákal Červenú čiapočku bližšie, aby sa lepšie prizrela. Konár sa pod jeho váhou zlomil, až naňho spadla polovica stromu a vlk sa natiahol na zemi v kope šifónu. Prepadli ma akési obavy. Žeby som mala z otcovej premeny strach? Alebo som sa skôr bála toho, že sa vôbec nezmenil, že pod ženskými šatami bude stále aj on?

Stará mama, aké máš veľké ruky! Aby som ťa mohla lepšie objasť.

Stará mama, aké máš veľké uši! Aby som ťa lepšie počula.

Stará mama, aké máš veľké zuby! Aby som ťa mohla lepšie zjesť!

A zlý vlk zhltol Červenú čiapočku ako malinu...

Let 521 Malév Air pristál na medzinárodnom letisku Ferihegy v Budapešti načas. Kým som sa motala pri páse s batožinou a počúvala nezrozumiteľnú reč (otec doma nikdy nehovoril po maďarsky), dumala som, či je otcov život v poslednom